Neljapäev, 7. juuli 2022

P9_TA(2022)0292

Põlisrahvaste ja keskkonnakaitsjate olukord Brasiilias, sh Dom Philipsi ja Bruno Pereira tapmine

Euroopa Parlamendi 7. juuli 2022. aasta resolutsioon põlisrahvaste ja keskkonnakaitsjate olukorra kohta Brasiilias, sealhulgas Dom Phillipsi ja Bruno Pereira tapmise kohta (2022/2752(RSP))

(2023/C 47/16)

Euroopa Parlament,

— võttes arvesse oma varasemaid resolutsioone Brasiilia kohta,

— võttes arvesse oma 19. mai 2021. aasta resolutsiooni kliimamuutuste mõju kohta inimõigustele ja keskkonnakaitsjate rolli kohta selles küsimuses ([1]),

— võttes arvesse oma 3. juuli 2018. aasta resolutsiooni maailma põlisrahvaste õiguste rikkumise, sealhulgas maa hõivamise kohta ([2]),

— võttes arvesse oma 22. oktoobri 2020. aasta resolutsiooni soovitustega komisjonile ELi õigusraamistiku kohta ELi põhjustatava ülemaailmse raadamise peatamiseks ja tagasipööramiseks ([3]),

— võttes arvesse Piirideta Ajakirjanike, Javari oru põlisrahvaste liidu (UNIVAJA), Amnesty Internationali, Survival Internationali, Greenpeace'i, Human Rights Watchi ja Maailma Looduse Fondi (WWF) avaldusi Bruno Pereira ja Dom Phillipsi mõrva kohta,

— võttes arvesse 2007. aasta juulis sõlmitud ELi ja Brasiilia strateegilist partnerlust,

— võttes arvesse Euroopa Liidu suuniseid inimõiguste kaitsjate kohta,

— võttes arvesse 10. detsembri 1948. aasta inimõiguste ülddeklaratsiooni, kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvahelist pakti, majanduslike, sotsiaalsete ja kultuuriliste õiguste rahvusvahelist pakti, ÜRO 2007. aasta põlisrahvaste õiguste deklaratsiooni ja ÜRO 1998. aasta deklaratsiooni inimõiguste kaitsjate kohta,

— võttes arvesse 27. juunil 1989. aastal vastu võetud Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni (ILO) konventsiooni nr 169 põlis- ja hõimurahvaste kohta, mille Brasiilia on allkirjastanud,

— võttes arvesse Brasiilia Liitvabariigi põhiseadust, eriti selle artiklit 231 põlisrahvaste maa tunnustamise kohta,

— võttes arvesse kodukorra artikli 144 lõiget 5 ja artikli 132 lõiget 4,

A. arvestades, et 5. juunil 2022 jäid Põhja-Brasiilias Amazonase osariigis asuvas Javari orus São Rafaeli jõeäärse kogukonna ala ja Atalaia do Norte linna vahel kadunuks ajalehe The Guardian kaastöötaja Briti ajakirjanik Dom Phillips ja Brasiilia põlisrahvaste ekspert Bruno Pereira, kes oli endine riigiteenistuja indiaanlaste riiklikus sihtasutuses (Funai); arvestades, et nende surnukehad leiti 15. juunil 2022;

B. arvestades, et Brasiilia föderaalpolitsei teatas 15. juunil 2022, et üks kahest vahistatud isikust, keda kahtlustati nende kadumises osalemises, tunnistas end mõrvas süüdi;

([1]) ELT C 15, 12.1.2022, lk 111.
([2]) ELT C 118, 8.4.2020, lk 15.
([3]) ELT C 404, 6.10.2021, lk 175.

C. arvestades, et vabaühendus Global Witness teatas, et 2020. aastal tapeti Brasiilias rohkem kui 20 maa- ja keskkonnakaitsjat, mis teeb Brasiiliast selliste tapmiste arvu poolest maailmas neljandal kohal oleva riigi, ning enamiku nende kuritegu eest ei ole karistust endiselt määratud; arvestades, et Brasiilias on pandud peaaegu kolm neljandikku tapmistest toime Amazonase piirkonnas ja ohvrid on olnud põlisrahvaste kaitsjad;

D. arvestades, et inimõiguste olukorra jätkuv halvenemine Brasiilias toimub piiranguid seadvate seadusandlike muudatuste, keskkonnaasutuste raha vähendamise ning üha süveneva ja juurdunud vägivalla kontekstis; arvestades, et Brasiilia põlisrahvad kannatavad pidevate agressioonide all ja nende õigused ei ole kaitstud, aga ka sagenevate rünnakute ja mõrvade all; arvestades, et COVID-19 pandeemial on olnud Brasiilia põliskogukondadele ebaproportsionaalselt suur mõju;

E. arvestades, et praeguses Brasiilia 1988. aasta põhiseaduses ja riigi õigusraamistikus on sätestatud põlisrahvaste algne õigus oma esivanemate territooriumile, ilma et sellise õiguse tunnustamine oleks ajaliselt piiratud; arvestades, et riigi ülesanne on seda õigust reguleerida ja kaitsta;

F. arvestades, et 22. oktoobril 2021 osales mitu kohalikku kodanikuühiskonna rühma Ameerika Inimõiguste Komisjoni (IACHR) avalikul kuulamisel, et mõista hukka Brasiilias toimepandavad inimõiguste kaitsjate ja keskkonnakaitsjate vastased rikkumised; arvestades, et 2021. aasta augustis esitas Brasiilia põlisrahvaste organisatsioon (APIB) Rahvusvahelisele Kriminaalkohtule president Bolsonaro kohta kaebuse inimsusevastaste kuritegude ja genotsiidi süüdistusel, tuginedes tema selgele, süstemaatilisele ja tahtlikule põlisrahvastevastasele poliitikale;

G. arvestades, et põlisrahvad aitavad kaitsta vihmametsi ja muid ökosüsteeme ning omavad seega piirkonna elurikkuse säilitamisel ja kliimamuutuste ennetamisel olulist rolli; arvestades, et Bruno Pereira ja Dom Phillips pidasid Amazonase vihmametsade ja nende elurikkuse säilitamise üliolulist ülesannet enda jaoks väga tähtsaks;

H. arvestades, et Amazonase vihmametsad on maailma suurimad ning etendavad olulist rolli süsinikdioksiidi sidumisel, kasvuhoonegaaside vähendamisel ning piirkondlike ja ülemaailmsete ilmastikuolude säilitamisel; arvestades, et Javari org asub Amazonases Brasiilia ning Peruu ja Colombia piiril; arvestades, et see piirkond on koduks maailma kõige suuremale hulgale põlisrahvastele, kes elavad vabatahtlikus eraldatuses, ning sinna pääseb ainult teatavate alade ja jõeteede kaudu;

I. arvestades, et Javari org, nagu ka teised Brasiilia Amazonase piirkonnad, on teravate konfliktide piirkond, kus võimutsevad kuritegelikud organisatsioonid ja maahõivajad, kes tegelevad ebaseadusliku kalapüügi, jahipidamise, kaevandamise ja metsaraiega ja uimastikaubandusega; arvestades, et 80 % kogu maailma raadamisest on põhjustatud metsade muutmisest põllumajandusmaaks, et toota kauplemiseks veiseliha, soja ja palmiõli; arvestades, et Brasiilia Amazonases on raadamine alates 2019. aastast järsult suurenenud, sealhulgas 2021. aastal võrreldes 2020. aastaga hüppeliselt 22 %, mis on suurim kasv alates 2006. aastast;

J. arvestades, et ELi ja Brasiilia pikaajaliste suhete keskmes peaks jätkuvalt olema inimõiguste, demokraatia ja õigusriigi edendamine ja järgimine, mis on kooskõlas ELi võetud kohustusega toetada neid väärtusi oma välistegevuses ning Brasiilia väljendatud huviga järgida neid omaenda arengu- ja rahvusvahelises koostöös;

1. mõistab teravalt hukka, et Brasiilias on jõhkralt mõrvatud keskkonna- ja inimõiguste kaitsjaid ning põliselanikke, näiteks tapeti hiljuti ajakirjanik Dom Phillips ja aktivist Bruno Pereira; kutsub Brasiilia ametivõime korraldama nende mõrvade põhjaliku, erapooletu ja sõltumatu uurimise ning tagama, et kogu aeg austatakse täielikult nõuetekohase menetluse õigust;

2. mõistab täielikult hukka, et inimõiguste ja keskkonnakaitsjad, põlisrahvad, vähemused ja ajakirjanikud peavad üha sagedamini taluma vägivalda, rünnakuid ja ahistamist; mõistab hukka president Bolsonaro pidevad agressiivsed sõnavõtud, verbaalsed rünnakud ja ähvardused; mõistab hukka naiste, tütarlaste ning keskkonna- ja põlisrahvaste kaitsjate vastu suunatud seksuaalse ja soolise vägivalla ning tuletab meelde, et sellega rikutakse rängalt nende inimõigusi ja alandatakse rängalt nende väärikust;

3. nõuab, et Brasiilia ametivõimud võtaksid viivitamata meetmeid, et inimõiguste rikkumisi ära hoida ning keskkonna- ja põlisrahvaste kaitsjaid kaitsta; rõhutab, et Brasiilia ametivõimudel lasub vastutus ja tuleb võtta asjakohaseid meetmeid, millega kaitsta põlisrahvaste õigust maale, territooriumidele ja traditsioonilistele elatusvahenditele ning kaitsta neid igasuguse vägivalla ja diskrimineerimise eest; kutsub Brasiilia ametivõime üles tegutsema vastavalt rahvusvahelistele soovitustele, mis on antud kaitsjate kaitse tagamiseks, ning võtma meetmeid põlisrahvaste ja muude traditsiooniliste kogukondade tagakiusamise, kriminaliseerimise ja häbimärgistamise lõpetamiseks;

4. rõhutab, et ebaseaduslik kullakaevandamine ohustab kaitsealadel metsi ja elurikkust ning põliselanikud puutuvad selle tagajärjel kokku saasteallikatega; mõistab hukka, et põlisrahvaste aladel, eriti Brasiilia Amazonases, raadatakse järjest rohkem; kutsub Brasiilia valitsust üles muutma ebaseadusliku raadamise ja kaevandamise vastased õigusaktid mõjusamaks ja nende täitmist paremini tagama ning otsima põlisrahvaste aladel elluviidava kaevanduspoliitika asemel muid, kestlikke lahendusi;

5. peab kahetsusväärseks, et praegune Brasiilia valitsus likvideerib selliseid valitsusasutusi nagu Funai, mis tegi põlisrahvaste küsimuste üle järelevalvet, ja Ibama, mis oli Brasiilia peamine keskkonnaalane täitevasutus; nõuab tungivalt, et Brasiilia valitsus need asutused taastaks ja suurendaks nende suutlikkust, et tagada tegelik keskkonnaalaste õigusaktide täitmine ja põlisrahvaste õiguste järgimine;

6. on väga mures selle pärast, millist mõju võivad avaldada seaduseelnõud PL 191/2020, mida tuntakse „laastamisseaduse“ nime all, ja PL 490/2007 põlisrahvaste alade piiride määramise kohta; väljendab suurt muret selle pärast, et Brasiilia kongressis arutatakse praegu seaduseelnõusid, mille tagajärjel võivad sageneda raadamine ja hävida põlisrahvaste elatusvahendid;

7. nõuab, et alasid, kus põlisrahvad on traditsiooniliselt elanud, tunnustataks ja kaitstaks, sealhulgas põlisrahvaste alade piiride määramise jätkamise ja nende alade kaitsmisega ebaseadusliku hõivamise eest; kordab, et tingimata tuleb tagada ILO põlis- ja hõimurahvaste konventsiooni (nr 169) järgimine;

8. rõhutab, et ettevõtted peavad täitma hoolsuskohustust ning kestliku ja läbipaistva aruandluse kohustust, sest see on tähtis ja hädavajalik, et ränki inimõiguste ja keskkonnaalaseid rikkumisi ära hoida ja nende eest kaitsta; nõuab tungivalt, et Euroopa ettevõtted täidaksid inimõigustega seotud hoolsuskohustust kogu tarneahelas, mis neil Brasiilias on; kordab, et ELi määrus, mis raadamisvabade toodete kohta on kavas vastu võtta, peab hõlmama põlisrahvaste õiguste ja inimõiguste kaitset, ning sellega tuleb tagada, et Euroopa turule lastavate toodete tootmine ei ole nende õiguste rikkumisega seotud; kutsub komisjoni üles tagama, et kõik koostööraamistikud sisaldaksid inimõiguste, sealhulgas põlisrahvaste õiguste kaitse kohta mõjusaid ja siduvaid sätteid, mille täitmine suudetakse tagada, ning edendama rahvusvaheliste standardite ja kohustuste, sealhulgas raadamisega seotud kohustuste järgimist;

9. nõuab tungivalt, et Brasiilia valitsus täidaks Pariisi kliimakokkuleppest tulenevaid kohustusi; soovitab Brasiilia riigil igati võidelda keskkonnakuritegude vastu ja rakendada Amazonase puhul uut kestlikku tegutsemisviisi, et täita Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsiooni (OECD) ühinemiskavas sätestatud tingimused ja viia oma tegevus OECD standarditega täielikult kooskõlla, et vastata organisatsiooni liikmeks saamise tingimustele;

10. kutsub Euroopa välisteenistust ja liikmesriike üles jätkama kodanikuühiskonna, keskkonna- ja humanitaarorganisatsioonide toetamist, seadma prioriteediks, et Brasiilias edendataks inimõigusi, demokraatiat, õigusriiki, võrdsust ja meediavabadust, ning tegema nende eesmärkide saavutamiseks rahvusvaheliste partneritega koostööd; palub ELi delegatsioonil Brasiilias riigi demokraatiaolukorda tähelepanelikult jälgida ning pakkuda inimõiguste, keskkonna- ja põlisrahvaste kaitsjatele logistilist ja tehnoloogilist tuge; kutsub komisjoni üles tagama, et tema koostööabi raames antaks kodanikuühiskonnale, eelkõige inimõiguste kaitsjatele, põlisrahvastele ja traditsioonilistele kogukondadele, rohkem toetust; palub, et ELi delegatsioon ja liikmesriigid, kellel on Brasiilias diplomaatilised esindused, rakendaksid inimõiguste kaitsjaid käsitlevaid ELi suuniseid täielikult ja annaksid inimõiguste kaitsjatele igakülgset vajalikku toetust;

11. teeb presidendile ülesandeks edastada käesolev resolutsioon komisjoni asepresidendile ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrgele esindajale, nõukogule, komisjonile, liikmesriikide valitsustele ja parlamentidele, ELi inimõiguste eriesindajale, Ladina-Ameerika ja Kariibi Riikide Ühenduse ajutisele eesistujale, Ameerika Riikide Organisatsiooni peasekretärile, Euroopa – Ladina-Ameerika parlamentaarsele assambleele ning Brasiilia presidendile, valitsusele ja kongressile.